

Psalmien kirja Vanhassa testamentissa

(Pauli Niemelä 30.9.2014 Jäälän kappeli)

Yleistä psalmeista:

- Ehkä tunnetuin, rakastetuin Vanhan testamentin kirjoista.
- Ihmisen puhetta Jumalalle, ihmisen tai Israelin kansan vastausta Jumalan puhutteluun (von Rad), ”ihmisen rukous/valitus on dialogisen jumalasuhteen kaikkein suorin ilmaus, spontaani reaktio Jumalan toimintaan” (Veijola).
- Rukoilija yhdistää uskonsa Jumalaan ja oman elämäntodellisuutensa yhteen, samaksi lauseeksi. Maailman laajimmalle levinnyt hartauskirja (Marttila)
- Kahdenlainen lähtökohta psalmeilla: jumalanpalvelus/ uskonnollinen kansanrunous → kieli viittaa suulliseen alkuperään (runomitta/vrt. alfabeettinen)
- Psalmeilla yhtymäkohtia muiden lähi-idän uskonnolliseen runouteen (esim. Ps. 104)
- Vuosituhannen aikaista psalmilaulantaa: lukemattomien yksityisten ihmisten rukouksia hädässä ja kiitosta avun tultua, kansan valitusrukouksia yhteisissä onnettomuuksissa ja ylistyslauluja, rukousta ja ylistystä pyhillä paikoilla, temppelissä ja synagogassa ja (lopulta) kodeissa. Tästä kaikesta runsaudesta meillä on säilynyt 150 psalmia, pieni sirunen Israelin kansan rikasta psalmiperinnettä.
- Valmiin Psaltarin tehtävänä oli olla pakkosiirtolaisuuden jälkeisen juutalaisen seurakunnan laulukirja, jotkut psalmit liittyivät tiettyihin juhla-/katumuspäiviin tai viikonpäiviin (näistä mainintoja erityisesti Septuagintassa), myöhemmin yksityinen hartauden harjoitus (vrt. lukutaito)
- Tarkemmin: musiikkina uhritoimitusten yhteydessä esilaulaja/kuoro, säestetty instrumenteilla, samantyyllisesti myös synagogassa, käytetty synnintunnustus rukouksena ja synninpäästönä. Papit käyttivät psalmeja yleispätevinä rukouksina.

Psalmien kirja syntyprosessi

- Kirjan runot ovat siis syntyneet vuosituhannen aikana, kuninkaan hoveissa suosittiin viisauden harjoitusta (myös Daavid, Salomo), yritys jakaa psalmit iältään ennen tai jälkeen pakkosiirtolaisuuden, mutta eri-ikäistä ainesta samassa psalmissa, nuorinta psalmien päällekirjoitukset/otsikot (1. jae) ja loppujakeet → psalmin ajankohtaistaminen
- Lopullinen kokoonpano valmiina noin 200-180 eKr. (Tooran korostaminen, hasidilaiset eli hurskaat?, tosi Israel → fariseukset)
- Psalmien kirjaa voidaan siis verrata monessa mielessä virsikirjaamme:
 - käyttö jumalanpalveluksessa ja henkilökohtaisessa hartauden harjoituksessa
 - syntynyt ajansaatossa monivaiheisen prosessin myötä (runoilija(t), kokoajat/toimittajat/toimituskunta)

Psalmien kirjan sisältö

- Nimitys Psalmi (hepr. tōhillim= ylistyslaulut, kreikankielin VT psalmos=laulu= hepr. mizmor)
- Kirja käsittää 150 psalmia (osa kuuluu yhteen Ps. 9 ja 10 sekä Ps. 42 ja 43), eri käännöksissä hieman erilainen ja myös määrässä eroja. Septuagintassa psalmeja 151 ja syyrialaisessa käännöksessä 154 (vrt. Q11).
- Myöhäinen jako viiteen osaan: Ps. 1-41, 42-72, 73-89, 90-106, 107-150 (juutalainen sanonta: Mooses antoi Israelille viisi kirjaa, Daavid antoi Israelille viisi psalmien kirjaa). Jokainen osakokoelma päättyy ylistykseen.
- Alussa lain merkitystä alleviivaavat, lopussa ylistyspsalmit, kirjanoppineen ihanne.
- Monet psalmit on nimetty päällekirjoituksissa henkilön/henkilöt tai henkilöryhmän mukaan Daavid (73 psalmia, esim. Ps. 3-41, 51-71, huom. Ps. 72:20), Mooses (Ps. 90), Salomo (72, 127), Asaf (50, 73-83), ”Jedutunin mukaan” (Ps. 39, 62, 77), esrahilaisen Hemanin (1. Kun. 5:11) virsi (88) ja esrahilaisen Etanin virsi (89), korahilaiset (42, 44-49,

84-85, 87-88). Korahilaiset olivat temppelin ovenvartijoita (1. Aik. 9:19) ja muita joilta pappeus oli evätty (4. Moos. 16). He esiintyvät temppelilaulajina. Temppelilaulajat mainitaan pakkosiirtolaisuudesta palanneina Asafin jälkeläisinä (Esrä 2:41; Neh. 7:44), Nehemian aikana 400 eKr. leeviläisiksi ja heidän rinnallaan Jedutunin jälkeläiset (Neh 11:17) ja Aikakirjoissa (200 eKr.) heidän joukossaan Heman ja Etan

- ”Elohistiset psalmit” Ps. 42-83 (Jumalan nimi Jahve korjattu Elohim), *kun nämä liitettiin psalmeihin 3-41 ja samalla 84-89, jolloin Psalmi 2 tuli johdannoksi (messias-ideat kehystivät kokoelmaa). Myöhemmin lisättiin osakokoelmat hallelujapsalmit (Ps. 105-107, 111-113, 115-118) ja matkalaulut (Ps. 120-134). Välissä Toora (lakia korostavat) psalmit lisättiin kehyksiin Ps. 1 ja 119).*

Psalmien eri lajit (lajitutkimuksen isä Herman Gunkel 1862-1932)

- Lajit eivät yksiselitteisiä, sama psalmi voidaan perustellusti luokitella kahteenkin lajiin
- Lajilla tietty aihepiiri, muoto ja ilmaisutapa sekä käyttötilanne (Sitz im Leben)
- I Valitukset** eli rukoukset jakaantuvat a) yksilön ja b) kansan valituslauluihin
- Valtaosa psalmeista kuuluu lajiltaan **yksilön valituslauluihin** (Ps. 3-7, 13, 17, **22**, 25-26, 27:7-14; 28, 31, 35, 38-40, 42-43, 51, 54-57, 59, 61, 63-64, 69-71, 86, 88, 102, 109, 120, 130, 140-43)
- Rakenne yksilön valituspsalmeissa: 1) Jahven puoleen kääntyminen 2) maalaileva valitus rukoilijan hädästä 3) Pyyntö ”kuule minua”/ ”riennä avukseni”/”armahda minua” 4) kiitoslupaus. (Esim. Ps. 31:2-9,10-14, 15-19, 20-25). Selityksiä miksi valitus vaihtuu nopeasti kiitokseen avusta.
- **Kansan valituspsalmit** liittyvät suuriin valitusjuhlissa kuten sota, hävitys, nälkä, kato, paasto (Ps. 12, 44, 58, 60, **74**, 79-80, 83, 85, vrt. Val. 5; Hoos. 6:1-2)
- II Toinen Psalmien päälaji ylistyspsalmit** voidaan jakaa myös kahteen lajiin eli kiitospsalmeihin ja hymneihin (Pentti Tepsan luento)
- **Kiitospsalmien** aiheena pelastus hädästä (Ps. 18, 30, 32, 34, 41, 66, **92**, 116, 118, 138 vrt. myös Jes. 38:10-20, Joonä 2:3-10)
- Kiitospsalmissa yleensä johdanto (Minä kiitän...) ja yksilön kertomus hädästä, Jumalan avuksi huutamisesta ja pelastumisesta
- **Hymnit** liittyvät läheisesti temppelikulttiin (Ps. 8; 19, 29, 33, 46-48, 65, 67-68, 76, 84, 87, 93, 96-100, 103-105, 111, 113-114, 117, 135-136, **145-150**).
- Hymnissä myös kaksi pääosaa; kehotus ylistykseen (halleluja) ja pääosa alkaa Kii-partikkelilla
- III** Lisäksi muita psalmilajeja: a) **vuorolaulut ja liturgiat** esim. pappien vastauksia seurakuntalaisten kysymyksiin (tooraliturgia Ps. 15, **24:3-6** tai kiitosliturgia Ps. 66, 107, 118)
- b) kuningaspsalmit** viittaavat Israelin kuninkuuteen → Messiaaseen (valtaannousu/vuosipäivä Ps. 2, 21, 72, **101** (kuninkaan vala) 110, häät Ps. 45, pyhäkön perustaminen Ps. 132, valitus 89, sotaanlähtö Ps. 20, 144 ja kiitoslaulu voiton johdosta Ps. 18)
- c) viisaus- ja opetuspsalmit** (Onnellisia ovat.. Ps. 1, 112, 119, 128), Jumalan siunaus (Ps. 127, 133), rikkauden turhuus (Ps. **49**), jumalattomien menestyksen väliaikaisuus (Ps. 37, 73) ihmisen elämän rajallisuus (Ps. 90) ja Israelin historiasta opettavat (Ps. 78, 105, 106). Viisaus ja lakipsalmit nuorinta aineistoa kirjassa.
- d) Jerusalemin temppeliin suuntautuvien pyhiinvaelluksien matkalaulut** (Ps. 120-134)

Psalmien lukeminen

- jokainen psalmi omanaan, oman tarpeen ja halun mukaan
- lukea yhteydessä toisiinsa (ketju)
- ”Psalmiherätys”, vaihtoehtoisesti messun vastausmusiikkina tai ehtoollisen aikana

Psalmitutkija Marko Marttila tiivistää psalmien merkityksen: ”Psalmit ovat uskon todistusta siitä, kuinka Jumala on tietynä aikana toiminut tiettyjen ihmisten parissa. Hän on vaikuttanut usein käänteentekeväällä tavalla näiden ihmisten elämään. Tällainen pienen ihmisen ja suuren Jumalan välinen kanssakäyminen ja vuoropuhelu eivät ole päättyneet siihen aikaan, josta Raamattu meille kertoo. Tämä vuoropuhelu jatkuu voimakkaana yhä edelleen. Saamme olla uusia lenkkejä siinä pitkässä ketjussa, johon jo psalmien rukoilijat kuuluivat. Meilläkin on omat kokemuksemme siitä, kuin Jumala toisinaan kääntää ikään kuin selkänsä meille eikä vastaa silloin kun kaikkein kipeimmin kaipaisimme hänen apuaan. Mutta meillä on toivon mukaan runsaasti myös niitä positiivisia kokemuksia tilanteista, jolloin Jumala on tarttunut meitä kädestä, pelastanut pätkähästä ja antanut aamulla armonsa auringon koittaa yön varjot karkottaen.”